

Widzimy, że ks. Kantak życia nie marnuje, lecz umie przystosować się do każdego warunków, w jakich go Opatrzność postawi. Pracował jako wikariusz, kanclerz kurii arcybiskupiej, archiwariusz i bibliotekarz, profesor w trzech seminariach duchownych, wykładowca na dwóch uniwersytetach zagranicznych, historyk, esteta, myśliciel społeczny i publicysta, redaktor pism, krytyk teatralny, wydawca, inicjator i organizator, rektor kościoła, kapelan wojskowy, przełożony seminarium duchownego, proboszcz i dziekan, wreszcie jako skromny kapelan na usługach Szarytek francuskich, a zawsze jako niestrudzony badacz naukowy. Zaiste rzadko spotykana różnorodność zainteresowań i zajęć, a przy tym niesłychana aktywność i pracowitość na każdym polu, żywa i bystra inteligencja, nieprzeciętne zdolności oraz wszechstronne wykształcenie.

Kończąc niniejszy życiorys, niech mi będzie wolno złożyć Czcigodnemu Jubilatowi od wszystkich, którzy Go znali, cenili i kochali, serdeczne życzenia pomyślności we wszystkich Jego dalszych poczynaniach.

Ważniejsze wydarzenia w polskim życiu katolickim (I V — 15 XI 1962 r.)

PRZEMÓWIENIE PAP. JANA XXIII DO BISKUPÓW POLSKICH
(12 X 1962)

Wyrażam swą radość z przybycia Księdza Kardynała i Biskupów Polskich na II Sobór Watykański. Czuję związek z Biskupami Polskimi, gdyż już z domu rodzicielskiego wyniosłem wielką cześć dla Polski. Jest w powołaniu, które od Boga pochodzi, coś z czaru wiosny. Każda wiosna — to początek czegoś nowego, czegoś świeżego. To zapowiedź szczęścia — to zryw młodości. Powołanie — to roślina delikatna. Bywa, że ideał poświęcenia powstaje w młodej duszy przez to, że ma ona uczucie sympatii do osoby czy też do ziemi ojczystej, czy do swego zawodu. Chciałbym zaznaczyć, że gdy chodzi o moje powołanie kapłańskie, to powstało ono na podłożu budzących się uczuć do szlachetnych poczynań Waszego bohaterskiego narodu. Sięgając do wspomnień dzieciństwa, z rozrzewnieniem wspominam osobę starszą, samotną, żyjącą w naszym domu rodzinnym, którą dla jej wielkich zalet rozumu i serca, powszechnie uważaliśmy za głowę rodziny. Ta osoba czcigodna mówiła nam często o Polsce, o bohaterskim narodzie polskim, o powstaniach wolnościowych. W młodych naszych duszach budziły się uczucia poświęcenia, rosła miłość ideałów wolności. To Polska i jej losy, często nieszczęśliwe, ale zawsze natchnione ideą, kształtowały w nas chęć do pracy i poświęcenia dla innych. Mówiono nam też, że w dalekiej Polsce, w obronie wolności Waszego kraju, życie poświęcił nasz rodak, pochodzący z naszego Bergamo, nazwiskiem Francesco Nullo. Mówicie mi, że odrodzona Polska postawiła temu szlachetnemu pułkownikowi pomniki; jego nazwiskiem nazwała ulice — jak to miało miejsce we Wrocławiu, na Ziemiach Zachodnich, po wiekach odzyskanych. Muszę Wam też powiedzieć, że proboszcz, który mnie chrzczył, nazywał się również Nullo. Był prawdopodob-

nie z rodziny bohaterskiego pułkownika. Bo i on nazywał się co prawdą, Nullo, a słowo to w Waszym języku oznacza małe nic, ale on to dał nam, swoim nauczaniem, swym przykładem, podstawy prawdziwie chrześcijańskiego życia. W latach młodych, gdy dusza jest pełna wzlotów, z zaciekawieniem i z zachwytem młodego człowieka czytaliśmy księgi Sienkiewicza: „Ogniem i mieczem”, „Poczet”, „Pana Wołodyjowskiego”. Jego romantyzm zadziwiał, uszlachetniał, porywał. Pisma Sienkiewicza są piękne i czyste. Nie ma w nich nic z chorobliwej erotyki. Podobnie jak Wy, sami odczuwaliśmy podziw dla bohaterów Sienkiewiczowskich. Mówią one o umiłowanej nam Częstochowie. Pan Wołodyjowski był dla nas ideałem rycerza bez skazy.

Później szły lata młodości. Aż zacząłem stawiać pierwsze kroki kapłańskie. Opatrzność Boża sprawiła, że na te pierwsze lata kapłańskie niezatarty ślad wywarł, niezapomniany biskup Bergamo, msgr Vladimi Tedesci, przyjaciel Waszego późniejszego kardynała Sapięhy. Mówił mi on wiele o Polsce. Toteż z okazji Kongresu Eucharystycznego w Wiedniu w r. 1912 powziąłem chęć zobaczenia tego kraju, który jak magnes, od najmłodszych lat nas przyciągał. Razem z innym kapłanem, znacznie ode mnie starszym, ale również przedsiębiorczym, wybraliśmy się z Wiednia do Polski.

Zajechaliśmy do Krakowa. Pamiętamy Wawel, pamiętamy Katedrę Wawelską, pomniki Jadwigi, groby królów... 17 września, gdy Kościół obchodzi święto Stygmatów św. Franciszka, odprawiałem Mszę św. na Wawelu. Byłem też z wizytą u biskupa krakowskiego, msgra Sapięhy. Wielkie wrażenie artystyczne wywarła na nas wspólna świątynia Mariacka. My zaś sądziliśmy, że piękne kościoły są tylko w naszym Bergamo. Wspominam też grób św. Stanisława. Byliśmy z moim towarzyszem również w Wieliczce. Byliśmy szczerze wzruszeni, gdy robotnicy wracający od pracy w kopalni pozdrawiali nas przyjaźnie. Mile dotknięci byliśmy widokiem kaplicy wyciosanej w soli, w podziemiach kopalni.

O drugiej podróży do Polski, gdy byłem w Częstochowie, mówiłem przy innej okazji. Później, już na stanowiskach dyplomatycznych, śledziliśmy zmagania Waszego narodu walczącego o wolność o nietykalność granic. Przeżywaliśmy szczerze wszystkie te bohaterskie zmagania, którymi naród Wasz wywalczył swoją niepodległość. Spotykaliśmy w naszej pracy dyplomatycznej zawsze ludzi

Waszych, którzy rozumem i głową, i sercem pragnęli zaznaczyć i podkreślić nieprzedawnione prawa Wasze do wolności. Radowaliśmy się razem z Wami z odzyskania Waszej niepodległości. Pamiętamy Katedrę Warszawską, jej białą fasadę, dziś tak odmienną. Ostatnio lękaliśmy się, czy aby przybędziecie do Rzymu na Sobór. Tymczasem, jesteście u nas. Radują się oczy nasze, patrząc na pożądaną gromadkę Biskupów Polskich, z Kardynałem Wyszyńskim, Waszym Prymasem.

Wam wszystkim, Waszemu wiernemu ludowi, Waszym kapłanom udzielamy z ojcowskiego serca szczególnego błogosławieństwa apostołskiego.

Z okazji wydania XV tomu „Naszej Przeszłości” Ks. Bp Pawłowski nadał Redakcji następujący list:

BISKUP WŁOCŁAWSKI

Włocławek, dnia 31 lipca 1962.

Szanowny Księżo Redaktorze.

Przed kilku dniami otrzymałem XV tom cennego Wydawnictwa pt. „Nasza Przeszłość”.

Dzięki trudom i staraniom Ks. Redaktora znów wzbogaciła się literatura dziejów Kościoła w Polsce o nową, wartościową pozycję. Jest nią syntetyczne opracowanie bogatego dorobku naukowego, pedagogicznego i kulturalnego polskiej Prowincji Księży Pijarów, obchodzących w tym roku jubileusz trzech stuleci istnienia swej Prowincji zakonnej.

Tom ten ukazuje, że obok sławnej i szeroko znanej w historii postaci Ks. Stanisława Konarskiego, stało liczne grono innych kapłanów ze Zgromadzenia Księży Pijarów w Polsce, którzy prowadzili na ziemiach polskich i litewskich więcej niż 43 kolegia i szkoły, pisali i wydawali dzieła wartościowe z dziedziny pedagogiki czy ascetyki, słynęli jako gorliwi kaznodzieje. Wielu z nich otrzymało medale „merentibus” za różne dzieła naukowe, podręczniki i wydawnictwa.

Oby ten tom „Naszej Przeszłości”, podobnie jak poprzednie, odsłaniając chlubne karty przeszłości Kościoła w Polsce, pomagał współczesnym i potomnym w zrozumieniu oraz należytem docenianiu wielkiego wkładu duchownych w skarbiec oświaty i kultury narodowej. Zwłaszcza cenne jest wyświetlenie bogatej i wielorakiej działalności społecznej i wychowawczej Zakonów i Zgromadzeń w Polsce.

Serdecznie więc dziękuję Księdzu Redaktorowi za wydanie i nadesłanie mi XV tomu „Naszej Przeszłości” i przesyłam swe biskupie błogosławieństwo na dalsze publikacje.

Z głębokim szacunkiem

† Antoni Pałowski bp

WYJAZD POLSKICH BISKUPÓW NA SOBÓR

Dnia 5 X br. wieczorem 13 polskich biskupów na czele z Ks. Kardynałem Wyszyńskim, Prymasem Polski pociągiem Warszawa — Rzym udalo się na II Sobór Watykański. Po przybyciu do Wiednia 6 X rano na dworcu witali Episkopat Polski Kardynał König, przedstawiciele nuncjatury oraz miejscowego duchowieństwa wraz z Polonią wiedeńską. Po odprawieniu Mszy św. Księża Biskupi udali się w dalszą drogę. Do Rzymu przybyli w niedzielę 7 X rano, gdzie na dworcu Termini zostali powitani przez duchowieństwo Wiecznego Miasta z Kardynałem Raoulem Silva Henrique, ordynariuszem z Santiago de Chile i zastępcą Sekretarza Stanu Ks. Arcybiskupem A. Dell'Acqua na czele, Arcybiskupa Gawlinę, przedstawiciela ambasady P. R. L., Polonię włoską i miejscową ludność. Z dworca Księża Biskupi udali się do Papieskiego Instytutu oraz Polskiego Kolegium Papieskiego gdzie zatrzymują się na czas trwania obrad pierwszej sesji soborowej.

W poniedziałek 8 X Ks. Prymas, a następnie wszyscy Księża Biskupi, z wyjątkiem Ks. Arcybpa Kominka oraz Ks. Bpa Bardy i Wronki, którzy w terminie nieco późniejszym przybyli do Rzymu, zostali przyjęci na audiencji u Ojca św. Papież Jan XXIII w dłuższym przemówieniu wyraził swoją radość z powodu przybycia Ks. Kardynała

i Księża Biskupów na Sobór. Następnie nawiązując do swego pobytu w Polsce mówił o serdecznych więzach, jakie łączą go z narodem polskim od pierwszych niemal chwil życia aż po dzień dzisiejszy¹.

Lista polskich ojców soborowych przedstawia się następująco: 1 — Ks. Kardynał Wyszyński, Prymas Polski; 2 — Ks. Arcybpa A. Baraniak, Metropolita Poznański; 3 — Ks. Arcybpa B. Kominek, Biskup we Wrocławiu; 4 — Ks. Bp Z. Choromański, Sekretarz Episkopatu; 5 — Ks. Bp F. Barda, Ordynariusz Przemyski; 6 — Ks. Bp M. Klepacz, Ordynariusz Łódzki; 7 — Ks. Bp K. Kowalski, Ordynariusz Chełmiński; 8 — Ks. Bp Z. Goliński, Ordynariusz Częstochowski; 9 — Ks. Bp A. Pałowski, Ordynariusz Włocławski; 10 — Ks. Bp F. Jop, Biskup w Opolu; 11 — Ks. Bp T. Wilczyński, Biskup w Olsztynie; 12 — Ks. Bp E. Nowicki, Biskup w Gdańsku; 13 — Ks. Bp H. Bednorz, Koadiutor Katowicki; 14 — Ks. Bp K. Wojtyła, Wikariusz Kapitulny Archidiecezji Krakowskiej; 15 — Ks. Bp J. Fondaliński, Sufragan Łódzki; 16 — Ks. Bp W. Wójcik, Sufragan Sandomierski; 17 — Ks. Bp A. Wronka, Sufragan w Wrocławiu. Ponadto wyjechali do Rzymu: Ks. Kan. H. Goździevicz, Sekretarz Ks. Prymasa oraz Ks. Pralat F. Borowice.

¹ Zob. Tyg. Powsz. z 21 X 1962 r.

W pierwszej połowie listopada udalo się do Rzymu ośmiu dalszych biskupów polskich: 18 — Ks. Bp. P. Kalwa, Ordynariusz Lubelski, 19 — Ks. Bp H. Strąkowski, Sufragan Lubelski, 20 — Ks. Bp W. Pluta, Ordynariusz w Gorzowie i jego Sufragan 21 — Ks. Bp I. Jeź, 22 — Ks. Bp J. Jaroszewicz, Sufragan Kielecki, 23 — Ks. Bp J. Ablewicz, Ordynariusz Tarnowski i jego Sufragan 24 — Ks. Bp K. Pękala oraz 25 — Ks. Bp L. Bernacki, Sufragan Archidiecezji Gnieź. Jedynie diecezje: łomżyńska, plocka i siedlecka nie mają na Soborze swoich przedstawicieli.

Na Sobór Watykański II przybyli również Biskupi polscy, względnie pochodzenia polskiego z innych krajów: Ks. Arcybpa Kozłowiecki (metropolita Lusaka, północna Rodezja), Ks. Arcybpa Król (Filadelfia, USA), Ks. Bp Noa (USA), Ks. Bp Woźnicki (USA), Ks. Bp Klonowski (USA), Ks. Bp Zaleski (USA), Ks. Bp Krauze (Kurytyba w Brazylii).

Dnia 20 X br. odbyło się w Instytucie Polskim w Rzymie spotkanie Biskupów z Polski z Biskupami polskimi lub polskiego pochodzenia z innych krajów, zaś 1 XI byli wszyscy podejmowani obiadem przez polskie siostry felicjanki.

POLSCY BISKUPI W KOMISJACH SOBOROWYCH

Do Komisji Soborowych weszło 7 członków z grona polskiego episkopatu. (4 z wyboru, 4 z nominacji). Ks. Kardynał Wyszyński został wybrany członkiem Komisji dla Spraw Apostolstwa Świeckich. Ponieważ jednak dn. 18 X Ojciec św. zamianował go członkiem Sekretariatu dla Spraw Nadzwyczajnych, dlatego złożył godność członka Komisji dla Spraw Apostolstwa Świeckich. Przez głosowanie Ojców Soboru zostali wy-

brani: Ks. Arcybpa Baraniak — członkiem Komisji dla Spraw Kościoła Wschodniego; Ks. Bp Jop — członkiem Komisji Liturgicznej; Ks. Bp Klepacz — członkiem Komisji dla Spraw Seminarów Duchownych i Uniwersytetów Katolickich. Ojciec św. zastrzegł sobie prawo nominacji 1/3 członków poszczególnych komisji (16 przez wybór, 8 przez nominację). Wśród mianowanych przez Ojca św. oprócz wyżej wspomnianego już Ks. Prymasa znajduje się dwóch polskich Biskupów: Ks. Arcybpa Kominek i Ks. Bp Bednorz, którzy zostali członkami Komisji dla Spraw Apostolstwa Świeckich, dla Sprawy Prasy i Rozpowszechniania Myśli.

Również z nominacji Ojca św. Ks. Bp Nowicki wszedł do 10-cio osobowego Trybunału Administracyjnego Soboru. Nadto dodajmy, że Msgr Król, Arcybiskup Filadelfii, z pochodzenia Polak otrzymał nominację na jednego z czterech stałych zastępców sekretarza generalnego Soboru Arcybpa P. Felici.

PAPIEŻ JAN XXIII NA UROCZYSTOŚCI KU CZCI ŚW. STANISŁAWA KOSTKI

Po południu 13 XI br. w kościele OO. Jezuitów p. w. św. Andrzeja na Kwirynale, gdzie znajdują się relikwie św. Stanisława zebrał się Biskupi polscy na czele z Kardynałem Wyszyńskim, by uroczystym nabożeństwem uczcić pamięć Syna Polskiej Ziemi. W ostatniej chwili Ojciec św. zapowiedział swój przyjazd. Zgromadzeni przed kościołem wierni zgotowali Ojcu św. entuzjastyczną owację. Ks. Kardynał Wyszyński powitał Ojca św. na stopniach kościoła. Jan XXIII w swoim przemówieniu nawiązał do uroczystości św. Stanisława, a następnie okazał swoją ojcowską miłość dla katolików polskich. Po udzieleniu

błogosławieństwa Ojciec św. odjechał. Na zakończenie uroczystości Ks. Prymas odprawił Mszę św., zaś Ks. Arcybiskup Baraniak wygłosił kazanie.

NOWI BISKUPI

Ojciec św. Jan XXIII wyniósł do godności biskupiej Ks. dra Jerzego Ablewicza, mianując go ordynariuszem diecezji tarnowskiej oraz Ks. dra Zygryda Kowalskiego z przeznaczeniem na drugiego sufragana diecezji chełmińskiej.

Ks. Bp Jerzy Ablewicz urodził się 1 XI 1919 r. w Krośnie, gdzie ukończył również gimnazjum. W r. 1937 wstąpił do Seminarium Duchownego w Przemyślu. Na skutek wybuchu wojny Ks. Biskup kontynuował studia teologiczne w Brzozowie. Tu też otrzymał w 1943 r. święcenia kapłańskie. Następnie pracował jako wikariusz. W r. 1946 rozpoczął studia na Wydziale Filozoficznym KUL-u, uzyskując doktorat na podstawie pracy: *Tomistyczna metafizyka dobra*. W r. 1949 został powołany na stanowisko profesora filozofii i prefekta seminarium. Równocześnie pracował w Sądzie Biskupim. Od 1957 r. do chwili otrzymania nominacji na biskupa (bulla z dn. 26 II br.) pełnił obowiązki wicerektora seminarium. Konsekracja biskupia odbyła się 20 V br. w bazylice katedralnej w Przemyślu. Dokonał jej Ks. Arcybiskup E. Baziak przy współudziale Księża Biskupów F. Bardy i K. Pękali. Uroczysty ingres do katedry w Tarnowie odbył się 27 V, podczas którego Ks. Biskup odprawił pontyfikalną sumę oraz przemówił do swych diecezjan. W tym samym dniu we wszystkich świątyniach diecezji tarnowskiej odczytano pierwszy list pasterski nowego ordynariusza.

Ks. Bp Zygfryd Kowalski urodził się w Koronowie w 1910 r. Po ukończeniu szkoły średniej w Bydgoszczy wstąpił do Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie. Święcenia kapłańskie przyjął w 1932 r., w latach 1933—1935 był kapłanem Ks. Bpa S. Okoniewskiego. Następnie pracował jako prefekt szkół średnich Torunia (1936—1952). W r. 1950 na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika w Toruniu uzyskał doktorat. Od 1952 r. pełnił obowiązki proboszcza w Chełmży. W r. 1950 otrzymał godność kanonika honorowego Kapituły Katedralnej Chełmińskiej, zaś w r. 1960 został prepozytem nowoerygowanej Kapituły Kolegiackiej w Chełmży. Równocześnie od 1957 wykładał pedagogikę w Seminarium Duchownym w Pelplinie. Prekonizowany na drugiego biskupa sufragana chełmińskiego bullą z 2 III br. przyjął dn. 29 VI br. w katedrze w Pelplinie sakrę biskupią z rąk Prymasa Polski Ks. Kardynała Stefana Wyszyńskiego. Współkonsekratorami byli Księża Biskupi B. Czaplinski i L. Kaczmarek.

KS. BP WOSIŃSKI ADMINISTRATOREM AP. DIEC. PŁOCKIEJ

Sekretariat Prymasa Polski podał do wiadomości, że Ojciec św. Jan XXIII zamianował Ks. Bpa J. Wosińskiego Administratorem Apostolskim diecezji plockiej *ad nutum Sanctae Sedis*.

SYNODY ARCHIDIECEZJI GNIĘZNIENSKIEJ I WARSZAWSKIEJ

Archidiecezje gnieźnieńska i warszawska złączone osobą wspólnego Arcybiskupa, Ks. Kardynała Wyszyńskiego

Z POLONII ZAGRANICZNEJ

odprawiły w br. swoje synody zapowiedziane przed dwoma laty.

Synod archidiecezji gnieźnieńskiej odbył się w dn. 24—27 IV br. Ks. Kardynał Wyszyński odprawił w bazylice prymasowskiej w Gnieźnie uroczyste nabożeństwo inauguracyjne w dniu otwarcia synodu. Mszę pontyfikalną celebrował Ks. Bp L. Bernacki, Promotor Synodu, w czasie której Ks. Prymas wygłosił kazanie. Miejscem obrad synodalnych był gmach Metropolitalnego Seminarium Duchownego. Nowe ustawodawstwo archidiecezji w postaci 540 statutów z mocą obowiązującą od 1 I 1963 r. zostało podzielone w następujący sposób: Zasady ogólne: Cz. I Duchowieństwo archidiecezji; Cz. II Życie wewnętrzne społeczności kościelnej oraz Cz. III Karmień kościoła.

II Synod archidiecezji warszawskiej rozpoczął swe prace 2 VII br. Pierwsza uroczysta sesja Synodu odbyła się w Bazylice Archikatedralnej św. Jana Chrzciciela w Warszawie. Złożyły się na nią m. in. Msza św. recytowana, odprawiona przez Ks. Bpa Choromańskiego, odczytanie dekretów o zwolaniu i otwarciu prac synodalnych oraz przemówienie Ks. Kard. Wyszyńskiego. Ogółem odbyto 4 sesje uroczyste i 5 sesji zwyczajnych. Sesje uroczyste (II i III) odbyły się w kościele seminaryjnym św. Józefa, zaś zwyczajne w auli Seminarium Duchownego. W wyniku prac zatwierdzono projekt ustawodawstwa synodalnego obejmujący 10 części, 40 rozdziałów, 343 statuty oraz 30 załączników. Zakończenie II Synodu miało miejsce, podobnie jak inauguracja, w Bazylice Archikatedralnej dn. 4 VII o godz. 15¹.

¹ Por. Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie 1962, nr 8.

W ub. roku Ojciec św. Jan XXIII zamianował Ks. Jana Pitonia C. M. Rektorem Polskiej Misji w Brazylii. Ks. Rektor urodził się 3 II 1909 r. w Kościelisku pod Zakopanem. Po ukończeniu Małego Seminarium Zgromadzenia Księża Misjonarzy w r. 1929, rozpoczął studia filozoficzno-teologiczne w Instytucie Teologicznym w Krakowie. Dnia 10 IX 1933 otrzymał z rąk Ks. Arcybpa Sapielży święcenia kapłańskie. Na skutek zachęty Ks. Stan. Porzyckiego C. M. wyjechał wkrótce potem do Brazylii, pracował w parafii Alto Paraguacu k. Itayopolis w stanie Santa Catarina. W parafii tej pozostawał do r. 1938, tj. do chwili przeniesienia do Guarani das Missoes. Stąd w r. 1942 przeniesiono go do kolonii polskiej Ivaí, następnie do Irati, w końcu do Kurytyby, gdzie wykładał historię, nauki przyrodnicze i geografę w M. Seminarium św. Wincentego a Paulo. Pracował potem jako proboszcz w Abranches k/Kurytyby (1951—1955), potem jako kapłan polskich imigrantów w Rio Grande do Sul. Założył w Porto Alegre dom Księża Misjonarzy oraz Dom Sióstr Niepokalank przy kościele M. B. Częstochowskiej.

Ks. Pralat P. Filipiak, Polak brazylijskiego pochodzenia został mianowany przez Ojca św. Jana XXIII biskupem Parany w Brazylii. Ks. Biskup urodził się w 1921 r. w Brazylii. Święcenia kapłańskie przyjął w 1945 r. Ostatnio był rektorem Seminarium Duchownego i Wikariuszem Generalnym.

Papież Jan XXIII mianował Ks. Jana Przykłęka, Sekretarza Generalnego Kongregacji Misyjnej p. w. św. Rodziny biskupem ordynariuszem diecezji brazylijskiej Januaria. Poprzedni Biskup Ks. D. Neves zrezygnował z powodu złego stanu zdrowia.

Ks. Pralat Władysław Stanisławski, Rektor Polskiej Misji Katolickiej w Londynie i Wikariusz Generalny dla Polaków w Anglii i Walii otrzymał od Ojca św. Jana XXIII nominację na Protonotariusza Apostolskiego. Ks. Pralat urodził się w 1901 r. w Pleszewie Wlkp. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1927 r. Pełnił kolejno funkcje: wikariusza katedry poznańskiej, prokuratora Seminarium Duchownego i Kierownika Kancelarii Prymasowskiej za rządów Kard. Hłonda. W r. 1938 został Rektorem Polskiej Misji w Anglii, zaś w 1959 otrzymał godność Prelata Domowego Ojca św.

Rektor Polskiego Seminarium Duchownego w Paryżu Ks. Antoni Banaszak został odznaczony przez papieża Jana XXIII godnością Protonotariusza Apostolskiego. Urodzony w 1901 r., na kapłana wyświęcony w 1927, pełnił funkcję prefekta gimnazjum w Śremie i w Poznaniu. W czasie ostatniej wojny przebywał w obozie w Dachau. Obowiązki rektorskie pełni od 1945 r.

ZŁOTE JUBILEUSZE KAPLAŃSKIE

Dnia 6 VI br. Polskie Towarzystwo Teologiczne uroczystym posiedzeniem w auli Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Krakowie zainaugurowało obchody związane z złotym jubileuszem kapłańskim: Ks. Arcybpa E. Baziaka, Ks. Infulata F. Machaya, Ks. Prelata W. Wichra i Ks. Prof. T. Długosza.

Ks. Infulat Ferdynand Machay urodził się w Jablonce Orawskiej 4 V 1889 r. Dn. 29 VI 1912 r. otrzymał święcenia kapłańskie. Pracował w charakterze wikariusza w miejscowości Zórzriwa i Ružomborku. W czasie I wojny światowej był kapłanem wojskowym. Jako członek delegacji zabiegał

w Paryżu o przyłączenie Spisza i Orawy do Polski. Po przyłączeniu części tych ziem do Polski Ks. Machay pracował jako penitencjarz przy kościele Mariackim. W r. 1922 wyjechał do Paryża, gdzie studiował na Instytucie Katolickim, pełniąc równocześnie funkcję redaktora czasopisma *Polak we Francji*. Kiedy po dwóch latach powrócił do Krakowa został mianowany Generalnym Sekretarzem Akcji Katolickiej oraz redaktorem *Dzwonu Niedzielnego*. Po raz drugi wyjechał do Paryża w 1929 r. Tu uzyskał doktorat za pracę: *Rozwiązanie sprawy społecznej w ramach Akcji Katolickiej*. W latach 1937—44 był proboaszem parafii św. Salwatora na Zwierzyniu, a od 17 X 1944 jest archiprezbiterem-infulatem kościoła Mariackiego oraz dziekanem miasta Krakowa. W r. 1938 otrzymał godność senatora Rzeczypospolitej Polskiej. Ks. Infulat był inicjatorem i założycielem dwóch wydawnictw: Wydawnictwa Ks. Machaya i Wydawnictwa Mariackiego. Z wielu prac Czcigodnego Jubilata wymieniamy tylko te, które przede wszystkim interesują historyków: *Moja droga do Polski*, Warszawa 1923 (2 wyd. Kr. 1938); *Działalność duszpasterska kardynała Radziwiłła biskupa krakowskiego 1591—1600*, Kraków 1936; *Gazda Piotr Borowy. Życie i pisma*, Kraków 1938; *Dwadzieścia lat pasterzowania księcia metropolity Adama Stefana Sapiehy*. Jubileuszowa księga pamiątkowa 1912—1937, pod redakcją Ks. Machaya, Kraków 1937. Główne uroczystości jubileuszowe odbyły się w kościele Mariackim dn. 1 VII br. Dostojny Jubilat odprawił Mszę św. pontyfikalną. Okolicznościowe kazanie wygłosił Ks. Bp J. Groblicki. W uroczystości wziął również udział Ks. Bp K. Wojtyła. Wśród wielu depeš gratulacyjnych znajduje się telegram od Ojca św. Jana XXIII.

Ks. Profesor dr Teofil Długosz urodzony w 1887 r. w Świdówce (pow. Bochnia) ukończył nauki średnie w Gimnazjum im. Nowodworskiego w Krakowie. Studia filozoficzno-teologiczne odbywał we Lwowie, gdzie też przyjął 30 VI 1912 r. święcenia kapłańskie. Po krótkiej pracy w duszpasterstwie został wysłany na dalsze studia do Wiednia. W r. 1919 uzyskał na Wydziale Teologicznym U. J. doktorat z teologii. Następnie był prefektem szkół średnich we Lwowie. W roku akademickim 1930/31 pracował w Archiwum Watykańskim. Jest jednym z założycieli *Przeglądu Teologicznego i Lwowskich Wiadomości Parafialnych*. Kolejno był zastępcą profesora i docentem historii Kościoła powszechnego na U. J. K. we Lwowie (1931—1939), profesorem w Seminarium Duchownym we Lwowie (1939—1945) i w Kalwarii Zebrzydowskiej. W roku akad. 1949/50 i 1953/54 był zastępcą profesora historii Kościoła na Wydziale Teologicznym U. J. W latach 1954—1957 był profesorem nadzwyczajnym tegoż przedmiotu na Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. Od 1957 wykłada w Seminarium Duchownym w Krakowie. Ks. Prof. Długosz jest autorem szeregu prac z historii Kościoła w Polsce. Ważniejsze podajemy: *Biskupia Visitatio Liminum*, Lwów 1933; *Rzut oka na dzieje Lwowskiego Wydziału Teologicznego*, Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie 1918—1933, Lwów 1934 s. 5—36; *Seminaria duchowne we wschodniej Polsce do 1800 r.*, Coll. theol. R. 16: 1935 s. 23—37; *Relacja biskupów kamienieckich, kijowskich, inflanckich, smoleńskich i metropolitów kijowskich*; *Relacje arcybiskupów lwowskich 1595—1794*, Lwów 1937; *Z dziejów diecezji smoleńskiej*, Lwów 1937; *Niedoszły synod unicko-prawosławny we*

Lwowie 1629 r., Coll. theol. R. 19: 1938 s. 479—506; *Biskupi polscy XVII i XVIII w., obsada, dyspensy, taksy*, Roczn. i teol.-kan. T. V: 1958 z. 2 s. 73—98 i inne.

Ks. Pralat Władysław Wicher urodził się w 1888 r. w Krzyszkowicach. Po ukończeniu Gimnazjum św. Anny w Krakowie wstąpił do miejscowego Seminarium Duchownego. Studiował następnie na Wydziale Teologicznym U. J. i w Innsbrucku, gdzie uzyskał doktorat teologii. Święcenia kapłańskie przyjął dn. 8 IX 1912 r. W r. 1919 Rada Wydziału Teologicznego U. J. powołała go na stanowisko zastępcy profesora teologii moralnej. Habilitował się w r. 1923, w 1929 został profesorem nadzwyczajnym, zaś w 1938 profesorem zwyczajnym. W latach 1937—1939 był dziekanem Wydziału Teologicznego. Aresztowany w październiku 1939 r. wraz z innymi profesorami U. J. został osadzony w Sachsenhausen. Po powrocie z obozu w 1940 r. pełnił do końca wojny funkcję administratora parafii Dziekanowice k/Wieliczki. W r. 1945 powrócił na Wydział Teologiczny U. J., gdzie do 1954 r. wykładał teologię moralną. W latach 1954—1957 był profesorem na A. T. K. w Warszawie, a następnie od 1957 r. w Seminarium Duchownym w Krakowie. Przez szereg lat piastował godność prezesa Polskiego Towarzystwa Teologicznego (1945—1957) oraz redaktora czasopisma *Polonia Sacra* (1948—1958). Oprócz prac z dziedziny teologii moralnej pozostawił też opracowania z historii tej dyscypliny w Polsce. Podajemy ostatnie jako bardziej interesujące historyków: Ks. Szymon Stanisław Makowski, *moralista polski XVII w.*, Kielce 1926; *pozytywizm teonomiczny u Jana Makowskiego i Jana Szydłowskiego, teologów kalwińskich XVII w.*, Warszawa 1935; *Nauka teologii moral-*

nej w dawnych seminariach misjonarskich, Nasza Przeszłość, T. 3: 1947 s. 162—180; Wpływ św. Alfonsa Liguorego na teologię moralną w Polsce, Aten. kapł. T. 47: 1947 s. 1—13; Teologia moralna na Wydziale Teologicznym Akademii Krakowskiej od końca XVIII w., Pol. sacra R. 1: 1948 s. 121—144.

NEKROLOGI

Dnia 6 VI br. zmarł podczas wizytacji pasterskiej w parafii Hruda (dek. Biała Podlaska) Ks. Bp Marian Janowski, sufragan diecezji podlaskiej. Ks. Biskup urodził się 8 IX 1899 r. w Grabanowie, pow. Biała Podlaska. W 1917 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Lublinie. Po utworzeniu w 1919 r. diecezji podlaskiej przeniósł się do Seminarium Duchownego w Janowie Podlaskim. Świecenia kapłańskie otrzymał 8 I 1922 r. Specjalistyczne studia teologiczne rozpoczął na KUL-u, a ukończył w Rzymie na Angelicum, uzyskując doktorat z teologii moralnej. Po powrocie z Rzymu w 1932 r. został profesorem Seminarium Duchownego w Janowie Podl. W r. 1932 otrzymał godność kanonika Kapituły Janowskiej, zaś w r. 1943 r. objął stanowisko rektora seminarium. Bullą z 19 I 1948 r. został prekonizowany na biskupa sufragana siedleckiego. Konsekracji biskupiej udzielił mu kardynał A. Hlond. W r. 1960 po śmierci Ks. Infulata J. Rystera objął urząd Wikariusza Generalnego. Pogrzeb odbył się 12 VI br. przy udziale 20 Księży Biskupów i przeszło 300 księży. Uroczystościom pogrzebowym przewodniczył Ks. Bp I. Świrski, miejscowy ordynariusz.

Dnia 14 VI br. zmarł w Warszawie Ks. Arcybiskup-Metropolita dr Eugeniusz Baziak, Ordynariusz w Lu-

baczowie, Administrator Apostolski Archidiecezji Krakowskiej. Ks. Arcybiskup urodził się w Tarnopolu 8 III 1890 r. Do Seminarium Duchownego we Lwowie wstąpił w 1908 r. Po ukończeniu studiów filozoficzno-teologicznych na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie otrzymał dn. 14 VII 1912 r. święcenia kapłańskie z rąk Arcybpa J. Bilezewskiego. Początkowo pracował jako wikariusz parafii w Żółkwi, następnie w okresie I wojny światowej pełnił obowiązki kapelana wojskowego. Pod koniec wojny został administratorem parafii w Tarnopolu, a wkrótce potem prefektem Seminarium Duchownego. W r. 1921 uzyskał doktorat teologii na U. J. K. we Lwowie. Przez szereg lat był katechetą w szkołach średnich. W r. 1931 został prepozytem kolegiaty w Stanisławowie, a w roku następnym otrzymał godność Protonotariusza Apostolskiego. Papież Pius XI bullą z 15 IX 1933 r. zamianował go biskupem sufraganem archidiecezji lwowskiej. Konsekrację biskupią przyjął z rąk Arcybpa B. Twardowskiego dn. 5 XI. Dn. 1 III 1944 r. otrzymał nominację na arcybiskupa tyt. *cum iure successionis* Ks. Arcybpa Twardowskiego. Z dniem śmierci Ks. Arcybpa Twardowskiego (22 XI 1944) został jego następcą. Po zmianie granic państwowych od 1945 r. rezydował jako arcybiskup w Lubaczowie. W r. 1950 został mianowany koadiutorem kardynała Sapiehy, metropolity krakowskiego, a w roku następnym Administratorem Apostolskim tejże archidiecezji. W latach 1953—1956 przebywał w Tarnowie. Do Krakowa powrócił w r. 1956. Z okazji 25-lecia sakry biskupiej otrzymał w 1958 r. godność Asystenta Tronu Papieskiego. Ojciec św. Jan XXIII przychyłając się do prośby

Ś. p. Ks. Arcybiskup-Metropolita Dr Eugeniusz Baziak
(1890 — 1962)

Kapituły Metropolitalnej w Krakowie oraz po przedstawieniu i poparciu tej sprawy przez Ks. Prymasa w czasie pobytu w Rzymie (16 II — 9 III br.) mianował go arcybiskupem krakowskim „nie zmieniając w stanie kanonicznym dotychczasowych jego związków”. Jeszcze pewne formalności nie pozwoliły na dokonanie publikacji kanonicznej, która dokonałaby się w niedługim czasie” (Z przemówienia Ks. Prymasa). Ciało śp. Ks. Arcybiskupa po przewiezieniu z Warszawy zostało wystawione w domowej kaplicy w pałacu arcybiskupim, skąd wieczorem 17 VI przeniesiono je do Bazyliki OO. Franciszkanów. Następnego dnia wieczorem odbyła się eksportacja zwłok do Bazyliki Metropolitalnej na Wawelu. Kondukt prowadził Prymas Polski Kardynał Wyszyński. Po odśpiewaniu żałobnych niesporów przemówił Ks. Bp Wojtyła¹. Dnia 19 VI o godz. 10.00 pontyfikalną Mszę żałobną odprawił Ks. Arcybiskup Baraniak, metropolita poznański, po czym Ks. Prymas wygłosił kazanie². *Castrum doloris* przy trumnie odprawili Ks. Kardynał-Prymas, Księża Arcybiskupi: A. Baraniak i B. Kominek oraz Księża Biskupi: F. Barda. Trumnę ze zwłokami śp. Ks. Arcybiskupa złożono w krypcie Kaplicy Zembrzydowskich w katedrze wawelskiej. W pogrzebie wzięło udział 30 Księżów Biskupów oraz ok. 1000 kapłanów.

Wikariuszem Kapitulnym archidiecezji krakowskiej został Ks. Bp K. Wojtyła, zaś dla Lubaczowa Ks. Inf. Michał Orliński.

¹ Tyg. Powsz. nr 25 z 1 lipca br.

² tamże.

Dnia 2 IX br. minęła druga rocznica śmierci Stanisława Kościalkowskiego, b. profesora Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, wybitnego i znanego historyka. Urodzony 24 X 1881 r. w Grodnie, nauki średnie odbywał w rodzinnym mieście. Następnie studiował na uniwersytetach w Warszawie i Krakowie. W r. 1905 uzyskał doktorat z filozofii na podstawie rozprawy „Rola polityczna Antoniego Tyzenhauza”. Wkrótce potem wyjechał do Archiwum Watykańskiego celem zebrania materiału do tzw. Tek Rzymskich. Następnie pracował jako nauczyciel języka polskiego i literatury polskiej w Wilnie. W okresie I wojny światowej należał do czołowych organizatorów szkolnictwa polskiego na Wileńszczyźnie. W 1921 r. objął katedrę historii Polski na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie początkowo jako zastępca profesora, następnie jako profesor nadzwyczajny (1923) i w końcu jako profesor zwyczajny (1938). Był równocześnie członkiem Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie i stałym współpracownikiem Polskiego Słownika Biograficznego (t. I—VI). Na skutek działań wojennych znalazł się w 1941 r. na terenie ZSRR, skąd został ewakuowany wraz z rodziną wojskowymi do Persji (1914) a potem do Libanu. Był założycielem Towarzystwa Studiów Irańskich oraz redaktorem Studiów Irańskich. Ponadto należał do współzałożycieli Polskiego Instytutu Wschodniego w Bejrucie „Reduta”. W r. 1950 przeniósł się do Wielkiej Brytanii, gdzie rozpoczął wykłady

¹ Obszerniejsze wspomnienia poświęcone Prof. Kościalkowskiemu poświęcili: W. Nowodworski (Zesz. nauk. K. U. L. R. 4: 1961, z. 2 s. 83—90, tamże fot.), A. Gołubiew (Znak R. 14: 1962 s. 46—74) oraz P. Grzegorzczak (Znak R. 14: 1962 s. 1194—1195).

w Polskim Uniwersytecie. Zmarł 2 IX 1960 r. w Pitsford Hall w Anglii.

Głównym dziełem jego życia jest monografia *Antoni Tyzenhauz, podskarbi nadworny litewski. Studia nad wewnętrznyimi dziejami Litwy w początkach panowania Stanisława Augusta*, ogłoszona dotychczas jedynie w streszczeniu „*Studia i szkice przygodne*, Londyn 1956). Z innych prac należy wymienić: *Ze studiów nad dziejami ekonomii królewskich na Litwie*, Roczn. Tow. Przyj. Nauk w Wilnie T. 5: 1911/14 s. 85—108; *Z dziejów Komisji Skarbowej Litewskiej w początkach panowania Stanisława Augusta 1765—1780*, Aten. wil. R. 2: 1924 s. 371—408; *Z dziejów ofiarności na rzecz nauki i nauczania na Litwie*, Nauka pol. 1925 t. 5 s. 241—296; *L'Iran et la Pologne à travers les siècles*, Teheran 1943; *Polacy a Liban i Syria w toku dziejowym*, Bejrut 1949; *Les Polonais et leurs relations avec le Liban à travers les siècles*, Beyrouth 1953; *Władysław Konopczyński jako historyk*, Teki Hist. T. 6: 1953 nr 1/2 s. 1—29; *Historyka. Wstęp do studiów historycznych*, Londyn 1954; *Studia i szkice przygodne z historii i jej pogranicza z literaturą*, Londyn 1956; *Marian Zdziechowski jako uczonego, myśliciel i człowiek*, [w:] *Studia jw.* s. 136—151; *Pamiętna choć przemileżana rocznica. Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Wilnie. W pięćdziesięciolecie jego powstania (1907—1957)*, Teki Hist. T. 8: 1956—1957 s. 94—120.

Dnia 4 IX br. zmarła w klasztorze SS. Antoninek w Wieluniu Matka Innocenta R z a d k a, założycielka i przełożona generalna Sióstr Opieki Społecznej p. w. św. Antoniego (SS. Antoninek). Matka Innocenta (Katarzyna Rządka) urodziła się w Mirkowie k/Wieruszowa w r. 1894. Jako 17-letnia paniątka wstąpiła do Zgromadzenia SS. Serafitek, w którym przebywała do 1933 r., pra-

cując zwłaszcza jako wychowawczyni. W r. 1933 opuszcza Zgromadzenie Serafitek i za radą oraz poparciem Ks. Kard. Hłonda oraz Ks. Pralata A. Żychlińskiego założyła w Poznaniu nowe zgromadzenie zakonne, którego celem jest praca charytatywna wśród wszystkich warstw społecznych. Początkowo liczba zakonnice wynosiła pięć. Mimo wielkich trudności Zgromadzenie zaczęło się rozwijać, zwłaszcza na terenie diecezji częstochowskiej. Duże zasługi przy formacji nowego Zgromadzenia położył Ks. Pralat S. Zimorowicz z Częstochowy. Obecnie Zgromadzenie to liczy ok. 90 członkiń, pracujących w 11 placówkach w różnych dzielnicach Polski. Dom Generalny znajduje się w Wieluniu. W pogrzebie Zmarłej, który odbył się w Wieluniu dn. 7 IX br. wziął udział Ks. Bp Z. Goliński, ordynariusz częstochowski, Ks. Pralat S. Zimorowicz, 30 kapłanów, prawie wszystkie siostry Zgromadzenia i liczni mieszkańcy Wielunia. Mszę św. celebrował Ks. Bp Goliński, w czasie której kazanie wygłosił Ks. Kan. Pruchnicki, miejscowy proboszcz. Na cmentarzu zaś w serdecznych słowach pożegnał Zmarłą Ks. Bp Goliński, podkreślając jej ogromną dobroć.

Dnia 15 IX br. zmarł Ks. dr Maksymilian W o j t a s, kapłan diecezji katowickiej, proboszcz parafii Mała Dąbrówka, b. dziekan dekanatu siemianowskiego. Urodził się w Bytomiu w 1886 r. Po ukończeniu studiów teologicznych we Wrocławiu przyjął w 1911 r. święcenia kapłańskie. W r. 1929 uzyskał na Wydziale Teologicznym U. J. doktorat za pracę: *Przynależność diecezji wrocławskiej do prowincji gnieźnieńskiej*, pisaną pod kierunkiem Ks. Prof. J. Fijałka. Praca ta ukazała się jedynie w streszczeniu w Sprawozdaniach z posiedzeń PAU (t. VIII, nr 3, s. 8—11).

Zachęcony przez Ks. E. Szramka wydał drukiem *Akta wizytacji dekanatów bytomskiego i pszczyńskiego z r. 1598* jako III tom „*Fontes Tow. Przyjaciół Nauk na Śląsku*”, Katowice 1938. Napisał także szereg artykułów w Gościu Niedzielnym, Sonntagsbote, Ruchu Charytatywnym oraz w Caritas, wychodzących we Fryburgu (im Br.). Z dziedziny charytatywnej pozostawił w rękopisie pracę *Aktualne problemy akcji charytatywnej w diecezji katowickiej*.

Dnia 3 XI br. zmarł we Wrocławiu Ks. Bp dr Franciszek K o r s z y Ń s k i, Sufragan Diecezji Wrocławskiej, Biskup Tytułarny Oryzeński, Pralat-Dziekan Kapituły Katedralnej, Wikariusz Generalny i Wizytator Diecezjalny Domów Zakonnych. Urodzony 19 I 1893 r. w Ręcznie (pow. Piotrków Tryb.) wykształcenie średnie otrzymał w Piotrkowie i Wrocławiu. Po ukończeniu studiów teologicznych został dn. 25 VII 1915 r. wyświęcony na kapłana. Następnie pracował na niwie duszpasterskiej. W r. 1917 wysłany na dalsze studia teologiczne studiował na uniwersytetach we Fryburgu Szwajcarskim i w Paryżu na Instytucie Katolickim i w Sorbonie, zdobywając doktorat teologii oraz dyplom profesora języka francuskiego. Po powrocie do kraju rozpoczął swą pracę dydaktycznowychowawczą nad kształceniem wielu pokoleń kapłanów diecezji wrocławskiej. Był dyrektorem Seminarium Niższego oraz profesorem homiletyki i teologii ascetycznej oraz mistycznej Seminarium Wyższego. Potem został mianowany ojcem duchownym, a w r. 1939 rektorem Seminarium. W roku 1928/29 był redaktorem „*Ateneum Kapłańskie*”. Aresztowany w listopadzie 1939 r. przez gestapowców poprzez różne więzienia i obozy dostał się do słynnego obozu w Dachau (1941), w którym

przebywał aż do chwili wyzwolenia w 1945 r. Z Dachau udał się do Paryża, gdzie wraz z innymi profesorami przygotowywał do święceń kapłańskich 15 alumnów. Zaraz po powrocie do Wrocławia w maju 1946 r. został mianowany biskupem sufraganiem wrocławskim (hulla z 4 V 1946). Sakry biskupiej udzielił mu Bp K. Radoński dn. 29 VI w bazylice katedralnej we Wrocławiu. Współkonsekratorami byli Księża Biskupi: Wyszyński i Czajka. W latach 1951—1953 był Wikariuszem Kapitulnym diecezji wrocławskiej. Z działalności pisarskiej Ks. Biskupa na specjalne podkreślenie zasługuje pamiętnik z okresu II wojny światowej pt. *Jasne promienie w Dachau*, Poznań 1957 oraz *Ksiądz Biskup Wojciech Owczarek sufragan wrocławski*, Aten. Kapł. T. 42: 1938 s. 313—318; *Redaktor Ateneum Kapłańskiego — Biskupem Lubelskim*, Aten. kapł. T. 45: 1946 s. 3-10. Ponadto Ks. Biskup przerobił i wydał *Rozmyślenia o życiu kapłańskim* Ks. Bpa Pelczarskiego, Kielce 1936.

Uroczystości pogrzebowe rozpoczęły się 5 XI. O godz. 18 nastąpiło przeniesienie zwłok z rezydencji Ks. Biskupa do bazyliki katedralnej. Kondukt prowadził Ks. Bp Majewski. Dnia 6 XI o godz. 10 pontyfikalną Mszę żałobną odprawił Ks. Bp B. Czapliński. O godz. 16.30 drugą Mszę pontyfikalną odprawił Ks. Bp Czajka. Serdeczne wspomnienie poświęcił Zmarłemu Ks. Bp Dąbrowski. Po odśpiewaniu przez Księży Biskupów *Castrum doloris* ciało złożono w krypcie podziemnej bazyliki katedralnej. W uroczystościach wzięło udział 24 Księży Biskupów i ok. 600 księży.

JUBILEUSZ SKARGOWSKI

Dnia 27 IX br. upłynęło 350 lat od śmierci Ks. Piotra Skargi. Główne uro-

czystości jubileuszowe odbyły się w Krakowie, w mieście, w którym wielki kaznodzieja królewski rozwijał szeroką działalność apostolską, gdzie zakładał pierwsze instytucje dobroczynne w Polsce (Arcybraćstwo Miłosierdzia, Bank Pobożny, Skrzyżka św. Mikołaja, Bractwo św. Łazarza) i gdzie też zakończył życie.

W związku z jubileuszem Skargowskim Ks. Bp Karol Wojtyła wydał specjalny list, który był odczytywany 23 IX we wszystkich kościołach Archidiecezji Krakowskiej.

W kościele św. Piotra i Pawła w Krakowie, w którym znajduje się grób Skargi odbyła się uroczysta nowenna zainaugurowana 23 IX przez Ks. Bpa Karola Wojtyłę. Po Mszy św. wieczornej i kazaniu, naświetlającym życie i działalność Skargi, odmówiono przy sarkofagu modlitwy o jego beatyfikację.

Dnia 26 września w kolegium OO. Jezuitów w Krakowie przy ul. Kopernika 26 odbyła się uroczysta akademicka czci Ks. Piotra Skargi. Wzięli w niej udział Księża Biskupi: Zdzisław Goliński, Jerzy Ablewicz, Julian Grobicki, przedstawiciele kapituły katedralnej i przełożeni zakonów. Referat pt. „Tło polityczne i religijne działalności Ks. Piotra Skargi” wygłosił Ks. prof. Bronisław Natoński T. J.

W związku z jubileuszem skargowskim Referat Duszpasterstwa przy Kurii Metropolitalnej w Krakowie polecił, by we wszystkich kościołach poświęcono jedną niedzielę postaci Ks. Skargi oraz rozesłał materiały do kazań.

Również do seminariów diecezjalnych i zakonnych rozesłano specjalne materiały, celem wykorzystania ich do ewentualnych akademii i uroczystości skargowskich.

W czasopiśmie katolickich (Gość Niedzielny z 30 IX br., Homo Dei, Przewodnik Katolicki, Tygodnik Powszechny z 23 IX br.) ukazały się artykuły o Skardze. Tydzień Miłosierdzia w br. powiązано również z działalnością charytatywną Skargi.

100-LECIE ZGROMADZENIA MATKI BOŻEJ MIŁOSIĘRZDZIA

W br. Zgromadzenie Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia obchodzi 100 rocznicę swej działalności na ziemiach polskich. Zgromadzenie powstało we Francji w 1818 r. celem ratowania upadłych dziewcząt, do Polski zostało przeniesione przez Ewę Potocką, Teklę Kłobukowską i jej córkę Antoninę. Pierwszy dom Zgromadzenia powstał w Warszawie przy ul. Żytniej 3/9, drugi zaś w Krakowie (1868), chwilowo przy kościółku Bożego Miłosierdzia na Smoleńsku, następnie przy ul. Straszewskiego i wreszcie w 1891 r. we wsi Łągiewniki pod Krakowem. Za tymi poszły dalsze placówki. Obecnie zgromadzenie posiada kilkanaście placówek w różnych dzielnicach Polski, gdzie siostry oddają się najrozmaitszym pracom. „Chociaż w chwili obecnej Zgromadzenie z całym poświęceniem zajmuje się tak różnorodnymi dziełami... jednak uważa, że istotą jego powołania jest praca nad poprawą życia moralnie upadłych kobiet oraz wychowanie dziewcząt moralnie zagrożonych i trudnych do prowadzenia. Dlatego z wielką radością wita możliwość powrotu do prac właściwych jego powołaniu...”

JĘZYK POLSKI W DUSZPASTERSTWIE ARCHIDIECEZJI WROCŁAWSKIEJ DO POCZĄTKÓW XVIII WIEKU

Ks. Bp W. Urban, nawiązując do poprzednich wystaw o podobnej tema-

tyce zorganizował w gmachu Archiwum Archidiecezjalnego i Biblioteki Kapitulnej we Wrocławiu nową pt. „Język polski w duszpasterstwie archidiecezji wrocławskiej do początków XVIII wieku”. Pokaz obejmuje: 1. Księgi liturgiczne i synodalne; 2. Ważniejszą literaturę; 3. Protokoły wizytacyjne; 4. Wykaz parafii z językiem polskim.

1 — Księgi liturgiczne i synodalne — m. in. statuty synodalne bpa Wacława z r. 1410 (ed. Montbach 1827), bpa Konrada Oleśnickiego z r. 1446 (druk. 1512) oraz rękopisów statutów synodu w Uniejowie z r. 1326, nakazujące obdarzać beneficjami kościelnymi tylko tych, którzy „linguam pollicem scient”. Rytuały diecezji wrocławskiej z lat 1579, 1653, 1682, 1847 i 1931 obok łacińskich formuł posiadają także ich tłumaczenie polskie.

2 — Z ważniejszych publikacji na temat jęz. polskiego w duszpasterstwie wymienić należy przede wszystkim prace Ks. Bpa Urbana: *Język polski w duszpasterstwie diecezji wrocławskiej* (Pol. sacra R. 10: 1958 s. 219—261); *Rytuały diecezji wrocławskiej a język polski* (Wiadomości Kościelne R. 10—12: 1948 s. 296—302); *Polskie kaznodziejstwo i katechizacja w duszpasterstwie diecezji wrocławskiej w czasach pruskich*. Komunikat. (Sprawozd. Wrocl. Tow. Nauk. 14 A. 1959 s. 33—34); *Polskie księgi zapowiedzi małżeńskich parafii Syców z XIX w.* (Nasza Przeszość T. 13: 1961 s. 287—291); *Rola kościelnych śpiewników i modlitewników w zachowaniu polskiego języka na Śląsku* (Nasza Przeszość T. 8: 1958 s. 231—241).

3 — Protokoły wizytacyjne z Drotłowic (1666), Borowa (1676), Gajkowa (1677), Świniar (1688), Namysłowa

(1690—1691), Opola (1696) oraz Ołtarzyna k. Wrocławia (1707) mówią bardzo wyraźnie o używaniu jęz. polskiego zarówno przez miejscową ludność jak i jej duszpasterzy.

4 — Na szczególną uwagę zasługuje mapa: Duszpasterstwo w jęz. polskim w diec. wrocławskiej (do początków XVIII w.), obejmująca wykaz kościołów z duszpasterstwem w jęz. polskim oraz kościoły z kultem wyłącznie w jęz. niemieckim. Ołbrzymia przewaga parafii typu pierwszego świadczy o poczuciu przynależności narodowej ludności Śląska.

Ogółem wystawiono 15 rękopisów, 4 starodruki oraz 16 druków nowych.

ZARYS DZIEJÓW DIECEZJI WROCŁAWSKIEJ

Pod powyższym tytułem (Wrocław 1962, stron 259 i 36 ilustracji) ukazała się na początku października 1962 r. aktualna i pożyteczna książka pióra wybitnego znawcy przedmiotu. Jest nim ks. bp dr Wincenty Urban, profesor historii Kościoła w Seminarium Duchownym w Wrocławiu.

Autor już w r. 1948 myślał o tym, by „przyjąć z pomocą duchowieństwu, trudniącemu się na śląskich zagonach” (str. 5) i publikacją ściśle popularną — jak sam ją określa — o diecezji wrocławskiej ułatwić całemu społeczeństwu orientację w sprawach religijnych.

Książka została wydrukowana w wydawnictwie diecezjalnym św. Krzyża w Opolu, w nakładzie 2000 egzemplarzy. Zawiera ona nast. rozdziały:

- Zasięg terytorialny biskupstwa wrocławskiego
- Archidiecezja wrocławska pod względem organizacji kościelnej
- Losy polityczne archidiecezji wrocławskiej

- Układ stosunków narodowościowych w archidiecezji wrocławskiej
- Obraz stosunków wyznaniowych
- Szkolnictwo
- Miejsca pielgrzymkowe w archidiecezji wrocławskiej
- Poczet biskupów wrocławskich
- Zakony na Śląsku
- Życia Świętych i świątobliwych w archidiecezji wrocławskiej.

Po każdym rozdziale autor cytuje obszerną literaturę w porządku alfabetycznym autorów.

Opisem objęte są w książce Ziemia Odzyskana w roku 1945, delegatura berlińska i diecezja katowicka, a więc ziemia, które przez całe wieki stanowiły diecezję wrocławską, powstała w roku 1000. Okoliczność, że książka omawia „całość archidiecezji wrocławskiej w jej najszerszym zasięgu i rozwoju historycznym” (str. 6), podnosi znacznie jej wartość.

Z radością powita książkę i z uczuciem wdzięczności dla Czcigodnego Autora przeczyta ją każdy, któremu nie jest obojętna przeszłość kościelna Śląska i każdy, kto pragnie wzbogacić swoją wiedzę religijną.

INAUGURACJA ROKU AKADEMICKIEGO W INSTYTUCIE TEOLOGICZNYM

Dnia 1 X br. nastąpiła uroczysta inauguracja nowego roku akademickiego 1962/63 w Instytucie Teologicznym Księży Misjonarzy w Krakowie. O godz. 8 wotywę o Duchu św. odprawił Ks. Prof. F. Bracha, Prefekt Studiów. Drugą część uroczystości odbyła się w sali im. Arcybpa J. Bilczewskiego. Złożyły się na nią: *Gaude mater Polonia* w wykonaniu chóru alumnów Zgromadzenia Księży Misjonarzy; Sprawozdanie za rok akademicki 1961/62 odczytał Ks. F. Bracha; *Lectio brevis: Neuroza psych-*

atenui a współczesny duszpasterz — wygłosił Ks. prof. A. Michalski. Na zakończenie uroczystości przemówił Rektor Ks. W. Prądzyński.

SZCZYRZYC

Dnia 8 XI br. na zaproszenie O. Opata S. Kiełtyki alumnii Zgromadzenia Księży Misjonarzy, Seminarium Historii Kościoła w Polsce oraz niektórzy Profesorowie Instytutu wyjechali do Szczyrzyca celem zwiedzenia zabytkowego klasztoru OO. Cystersów. O. Opat odprawił w asyście alumnów misjonarskich pontyfikalną Mszę św. i wygłosił okolicznościowe kazanie, w którym nakreślił krótką historię klasztoru oraz najbliższej okolicy. Dał również wyraz swojej radości, witając jako wychowanek Instytutu swoich dawnych profesorów. Przed obiadem uczestnicy odwiedzili mieszkającego na pobliskiej górze pustelnika. Po południu wszyscy zwiedzali kościół i klasztor oraz muzeum, w którym dzięki staraniom O. Opata Kiełtyki zgromadzono liczne polskie i zagraniczne militaria, cenniejsze dyplomy opactwa, stroje ludowe regionu szczyrzyckiego i in. Przy ognisku, w którym zgodnie z tradycją pieczono ziemniaki, chór alumnów misjonarskich wykonał na cześć miłych i serdecznych Gospodarzy — OO. Cystersów kilka pieśni. Szczyrzyce położony w pięknej dolinie rzeki Stradomki zrobił na uczestnikach niezatarte wrażenie. Przebywając tam wszyscy zostali niejako oczarowani pięknem miejscowych legend i podań. Uczestnicy wyrażają na tym miejscu O. Opatowi najserdeczniejsze podziękowanie.

WYSTAWA HISTORYCZNA — CYSTERSI W POLSCE

Z przygotowaniem do Millenium chrześcijaństwa łączy się ściśle wystawa

historyczna „Cystersi w Polsce”, zorganizowana przez konwent OO. Cystersów w Jędrzejowie. Wystawa przedstawia cywilizacyjną rolę polskich cystersów, ich wkład w duchową i materialną kulturę Polski na przestrzeni od XII—XIX wieku. Wystawę otwarto 17 sierpnia 1958 r. i będzie trwać do r. 1966.

Eksponaty przedstawione na Wystawie zostały podzielone na 2 działy: I — Dział historyczno-poglądowy i II — Dział religijny.

Oto tytuły i krótka treść stoisk Działu I: 1 — Powstanie i kierunki pracy zakonu. Cystersi powstałi jako odłam zakonu benedyktyńskiego w r. 1098. Kierunki działalności zakonu obejmowały: karczowanie lasów, melioracje, budowa dróg i mostów, uprawa roli, sadownictwo, rybołówstwo oraz praca naukowo-wychowawcza; 2 — Zasięg terytorialny zakonu cystersów. Do Polski cystersi przybyli z Morymund i w r. 1149 osiedli w Brzeżnicy (dzisiejszym Jędrzejowie). W wiekach średnich mieli w Polsce 27 klasztorów; 3 — Architektura. — Cystersi pierwsi w Polsce budowali sklepienia murywane. Do dziś zachowało się 25 kościołów wraz z klasztorami w stylu romańskim, gotyckim i barokowym. 4 — Działalność gospodarza i oświatowa. Cystersi karczując lasy założyli ponad 50 wsi, uprzemysłowili 350 i 27 miast. Ogółem prowadzili ok. 30 hut, 4 papiernie, fabrykę szkła i drukarnię. Przed wynalezieniem druku mnisi cysterscy przepisywali księgi. Równocześnie iluminatorzy ozdabiali księgi bogatymi inicjałami. Zasnęły z tego klasztory w Jędrzejowie, Wąchocku i Lubiążu. 5 — Dekoracja z tytułu Millenium; 6 — Technika produkcji. Cystersi wynaleźli młot poruszany siłą wody, Bolesław Wstydlivy powierzył cystersom z Wąchocka urucho-

mienie kopalni soli w Bochni; 7 — Ważniejsze kroniki napisane przez cystersów ważne dla historii Polski: *Cronica Polonorum* bł. Wincentego Kadłubka, *Księga Henrykowska*, *Legenda św. Jadwigi*, *Roczniki Oliwskie*. *Kronika klasztoru w Pelplinie*; 8 — Muzyka, śpiew. W polskich klasztorach powstały: *Salve Regina*, *Chrystus zmartwychwstan jest*, *Pod Twoją obronę* i in. Znani są kompozytorzy: Jan Nucius i Stanisław Sylwester Szarzyński; 9 — Twórca sztuki iluminatorskiej. Był nim cysters z Mogile, Stanisław Samostrzelnik; 10 — Fabryki organów. Znane i cenione były fabryki w Jędrzejowie, Mogile, Oliwie i Wąchocku; 11 — Haft, zdobnictwo. Celowały w tym przede wszystkim klasztory cysterek w Trzebnicy, Ołoboku, Owińsku oraz Żarnowcu; 12 — Szpitale i przytulki. Przy 20 klasztorach stwierdzono istnienie szpitali i przytułków oraz 15 aptek; 13 — Romański Kapitułarz w Jędrzejowie z czasów bł. Wincentego (rekonstrukcja); 14 — Rozwój opactwa OO. Cystersów w Jędrzejowie. Dział religijny obejmuje 3 stoiska: 1 — Działalność religijna cystersów w Polsce. Cystersi byli wielkimi czcicielami Matki Najświętszej, misjonowali na Pomorzu i w Prusach. Bp Chrystian (cysters) założył 4 diecezje. Ponadto cystersi wybudowali ponad 50 kościołów parafialnych w okolicach swoich opactw (kościół klasztorne były objęte ścisłą klauzurą). 2 — Ikografia bł. Wincentego Kadłubka. Jest to najobszerniejsze stoisko na wystawie. Ze starszych obrazów zrobiono reprodukcje, a nowsze szczególnie XIX i XX wieczne znajdują się w oryginałach. 3 — Święci i błogosławieni zakonu cysterskiego w Polsce: Kalendarze cysterskie wyliczają 13 kanonizowanych i beatyfikowanych. Do

naszych czasów przetrwał kult bł. Wincentego, bł. Bogumila i św. Jadwigi.

Głównym organizatorem wystawy jest konwent OO. Cystersów w Jędrzejowie z ramienia którego kierownictwo prowadzili o. Klemens Świątek, wicepostulator kanonizacji bł. Wincentego. Teksty słowne w oparciu o zachowany materiał archiwalny opracował o. Opat Augustyn Ciesielski z Mogiły. Stronę techniczną i kompozycyjną wraz z częścią graficzną wykonał amatorsko Wł. Kąkol z Krakowa. Oprawę plastyczno-dekoracyjną komponował R. Jedliński z Katowic. Fotografie wraz z odpisami wykonali amatorsko inż. Wł. Rawski z Zabrze i W. Gajdziński z Nowej Huty.

STO NUMERÓW „ZNAKU”

W październiku br. ukazał się 100 numer miesięcznika „Znak” czołowego pisma polskiej inteligencji katolickiej. W 1 numerze redakcja czasopisma w ten sposób nakreśliła cel swojemu piśmiu: „Przełom dziejowy, który obecnie przeżywamy, postawił jaskrawo przed oczyma współczesnych problem odpowiedzialności człowieka wobec historii. „Czasy pogardy” z tragiczną siłą ujawniły ostateczne konsekwencje, do których prowadzi bierna postawa wobec rzeczywistości, brak odwagi i woli świadomego jej kształtowania. Nauczyły, że bierność jest winą i to winą najcięższą, bo równoznaczną z zezwoleniem i mimowolnym uczestnictwem we wszelkim złu, które narasta poza orbitą naszego działania...”

...Wzbogaceni o tę gorzką wiedzę, świadomi odpowiedzialności, jaką dźwiga wobec narodu każda jednostka i grupa społeczna, podejmujemy wydawanie „Znaku” z wolą czynnego współczest-

niczenia w tworzeniu nowej rzeczywistości z jasno nakreśloną linią programową. Z podłoża najautentyczniejszego i najpełniejszego Katolicyzmu chcemy wywieść człowieka, zdolnego dzisiejszej rzeczywistości poddać, napór jej wytrzymać i zwycięsko poddać ją sobie. Sięgając do wiekowych tradycji polskiej kultury wyrosłej na podłożu Katolicyzmu, pragniemy wysiłki współczesnych katolików sprząc razem pobudzając ich do szukania w Prawdzie katolickiej rozwiązania podstawowych problemów życia indywidualnego i zbiorowego, z którymi zmaga się świat po wojenny...”

...Do ważnych zadań naszego piśmiu zaliczamy pogłębienie życia religijnego w szerokich warstwach polskiej inteligencji, w związku zaś z tym możliwe dokładne informowanie o postępach ideologii i ruchu katolickiego w wielkich ośrodkach Starego i Nowego Świata”.

Gdy patrzemy z perspektywy na 100 numerów „Znaku” musimy zgodnie z prawdą stwierdzić, że pozostał wierny nakreślonym na początku wydawnictwa ideom, spełniając w ten sposób swoje zadanie.

Historyków Kościoła interesują liczne artykuły dotyczące zarówno dziejów powszechnych, jak i historii Kościoła polskiego. Redaktorem naczelnym piśmiu jest znana pisarka Hanna Malewska.

O „NASZEJ PRZESZŁOŚCI” ZA GRANICĄ

Studia z dziejów Kościoła i kultury katolickiej w Polsce wysyłane są obecnie do 312 miejscowości w Polsce. Dużym uznaniem cieszy się „Nasza Przeszłość” również za granicą. Redakcja wysyła egzemplarze do 21 państw, po-

łożonych na wszystkich kontynentach. Oprócz tego wysyłają nasze studia za granicę: Centrala Handlu Zagranicznego i osoby prywatne. Komplety „Naszej Przeszłości” posiadają najslawniejsze biblioteki świata, dość wspomnieć Bibliotekę Watykańską, Bibliotekę Kongresu w Waszyngtonie, Bibliotekę Akademii Nauk ZSRR w Moskwie, Bibliothèque Nationale w Paryżu i in. Nie mniejszą rolę odgrywają nasze studia we wszystkich ważniejszych ośrodkach polonijnych.

Wobec takiego stanu rzeczy zrozumiałym jest, że liczne rozprawy naukowe z zakresu historii Kościoła i kultury katolickiej w Polsce mają swój wydźwięk i są wykorzystywane i cytowane w poważnych pracach naukowych, polskich i zagranicznych. Katolicy za granicą pilnie śledzą przygotowania do Millenium chrześcijaństwa. Stąd i „Nasza Przeszłość” budzi zainteresowanie, bo pierwsza po wojnie zwróciła uwagę na naukową stronę zbliżającego się święta tysiąclecia. Wspomina o tym niemiecki historyk Kościoła, znany z swych prac obiektywnych o Polsce, prof. dr Bernhard Stasiewski z Bonn. Piśze on w niedawno wydanej książce pt.: *Reformation und Gegenreformation in Polen, Neue Forschungsergebnisse*, Münster i W. 1960 (s. 68 n.): „A. Schletz hat als Herausgeber die Zeitschrift «Unsere Vergangenheit, Studien über die Kirchengeschichte und katholische Kultur in Polen» von Anfang an unter den Gesichtspunkt der christlichen Jahrtausendfeier gestellt. Sie beleuchtet durch Quelleneditionen, hagiographische, ordenskundliche, liturgiegeschichtliche, kirchenrechtsgeschichtliche und kulturgeschichtliche Beiträge den Gesamtlauf der polnischen Kirchengeschichte, so dass die Kenntnisse über Kraftzen-

tren und führende Persönlichkeiten der katholische Erneuerung und Gegenreformation erweitert worden sind”.

„Revue d'Histoire ecclésiastique” (Louvain) rejestruje dokładnie w podawanej w każdym numerze bibliografii wszystkie pozycje z historii i nauk pokrewnych, ukazujące się w Polsce, a więc także rozprawy i artykuły z „Naszej Przeszłości”. Tomy XI—XIV omówił w tymże czasopiśmie Stanisław Jop z Lublina (T. 56: 1961 nr 2 s. 788 i T. 57: 1962 nr 2 s. 773—4).

„Archiv für schlesische Kirchengeschichte” (Hildesheim) recenzuje w pierwszym rzędzie rozprawy i artykuły dotyczące Śląska. Joseph Markuschik omówił pracę ks. bpa W. Urbana: *Konwersja Melecjusza Smotrzyskiego* (NP T. V) w „Archiv”, T. 15: 1957 s. 300. Ten sam autor podał również recenzję pracy Władysława Róciuchy o arcybiskupie gnieźnieńskim Mikołaju Dzierzgowskim (tamże, T. 16: 1958 s. 352—3). Ks. dr Joseph Gottschalk w artykule: *Polnische Literatur zur schlesischen Geschichte* (tamże, T. 17: 1959 s. 311—5) podał ocenę obiektywną o dwóch pracach bpa W. Urbana: *Rola kościelnych śpiewników i modlitewników* (NP T. 8: 1958 i *Rzymo-katolicka parafia w Gościńcu* (NP T. 9: 1959).

Prof. Jakub Sawicki z Warszawy ogłosił w r. 1960 obszerny artykuł pt.: *Aus kirchenrechtsgeschichtlichem Schrifttum in Polen, 1946—1959* („Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte”, Kan. Abt. T. 46: 1960 s. 628—639). Początek artykułu jest poświęcony zagadnieniom historycznoprawnym, zawartym w dziesięciu tomach „Naszej Przeszłości” (s. 628—632).

Historyka francuskiego, świętego znawcy życia św. Wincentego a Paulo,

historii misjonarzy i historii liturgii, ks. prof. Fernand Combaluzier interesują w „Naszej Przeszłości” przede wszystkim artykuły i rozprawy, związane z historią obydwu rodzin św. Wincentego a Paulo w Polsce. I tak kolejno podawał czytelnikom zagranicznym, zwłaszcza francuskim, w redagowanych przez siebie „Annales de la Congrégation de la Mission” (Paryż) wiadomości dotyczące dziejów zgromadzeń św. Wincentego a Paulo w Polsce (o bpie Dąbrowskim i Siostrze Okęckiej — T. 122: 1957 s. 683—4; O nieznanym kazaniach ks. A. Biernackiego — T. 124: 1958 s. 332—3; o X t. NP — T. 124: 1959 s. 424; o XI t. wincencejańskim — T. 125: 1960 s. 320; o XIII i XIV t. — T. 126: 1962 s. 301—302).

Niektóre rozprawy z „Naszej Przeszłości” zostały przełożone na obce języki, jak np. ks. Schletza: *Mgr Jan Kanty Dąbrowski, évêque auxiliaire de Poznań*, traduit en français par Louise Rapacka („Annales”, T. 122: 1957 s. 526)¹ oraz ks. Eugeniusza Sitarza: *Le Lazariste Wilhelm Wincenty Michalski (1879—1943)*, także w przekładzie p. Rapackiej, tamże T. 126: 1962 s. 339—348. W tym ostatnim artykule w wersji francuskiej opuszczono aparat naukowy i bibliografię autora. W tychże „Anna-

les” przedrukowano List pasterski episkopatu Polski, wydany z okazji 300-lecia śmierci św. Wincentego a Paulo (T. 126: 1961 s. 3—8), oraz streszczenie francuskie rozprawy ks. Schletza: *Zarys historyczny Zgromadzenia Sióstr Miłosierdzia w Polsce* (T. 126: 1961 s. 55—61). Rozprawa K. Gołąba: *Opat Obizo i jego legacje* (NP X) ukazała się także w języku niemieckim: *Der Abt Obizo und seine Legationen* („Archivio Storico per le Province Parmensi”, IV serie, vol. X, A. 1958, Parma 1959 s. 79—115).

Dość dokładną relację o XV tomie NP, poświęconym 300-leciu pijarów polskich, umieścił organ oficjalny tegoż zakonu w Rzymie „Ephemerides Calasancianae” R. 31: 1962 nr 9—10 s. 304—6.

Nie jest to oczywiście wyczerpujący wykaz. Drobnie notatki spotykamy jeszcze w innych pismach zagranicznych.

Przy pisaniu niniejszej Kroniki służyli mi informacjami: ks. dr J. Bańka z Katowic, D. L. Grzebień z Krahowa, ks. mgr B. Lewandowski z Włodawki, ks. prof. Alfons Mrozowski z Niedostupielina, ks. prof. A. Schletz, ks. mgr A. Świerk z Wrocławia. Na tym miejscu składam im należne podziękowanie

Anzelm Steinhilber O. F. M.

¹ Zob. również not. bibliogr. prof. R. Aubert, w *Revue d'Histoire ecclésiastique*, T. 54: 1959 nr 2—3 s. 759.

Annales de la Congrégation de la Mission, T. 126: 1962 nr 501—502.

Archivum Franciscanum Historicum, A. 55: 1962 fasc. 1—3.

Archivio Storico per le Province Parmensi, Quarta serie, T. X, A. 1958, Parma 1959 ss. 221.

Ateneum Kapłańskie, R. 54: 1962.

Bober Andreas S. I. et Bednarz Miecislavus S. I., *Relatio de caedibus patrum et fratrum S. I. in Provincia Poloniae a P. Ioanne Zuchowicz S. I. collecta A. D. 1665*, Roma 1960. Extr. e *Arch. Hist. Soc. Iesu*, vol. XXIX, 1960.

Buba Jan, *Na wspólnych pijarów i Galileusza szlakach*. Księga Pam. ku czci Stanisława Pigonia, Kraków 1961, nadb.

Combaluzier Fern[and], *Missions de Chine et Franciscains (vers 1684—1721)*. *Neue Zeitschrift für Missionswissenschaft*, T. XVIII, 1962, Nadb.

Cracovien. seu Kielcen. canonizationis B. Vincentii Kadlubek primum Episcopi Cracoviensis, deinde Monachi professi S. O. Cisterciensis in Monasterio Andreoviensi. *Positio super causae reasumptione*, Romae 1962 ss. 60.

Częstochowskie Wiadomości Diecezjalne, Częstochowa 1962.

Divus Thomas. *Commentarium de philosophia et theologia*, Piacenza A. 65: 1962 fasc. I—III.

Elementa ad fontium editiones.

T. V. *Repertorium rerum polonicarum in Archivo Dragonetti de Torres in civitate Aquilana*, ed. Paulus Collura, Romae 1962 ss. IX, 83, tab. 3.

T. VI. *Res polonicae Iacobo I Angliae regnante conscriptae ex archivis publicis Londiniarum*, ed. Carolus H. Talbot, Romae 1962 ss. XI, 396.

Fabre Jean, *Stanislas-Auguste Poniatowski et l'Europe des Lumières*, Paris 1952 ss. III, 746.

Feicht Hieronim, *Musikalische Beziehungen zwischen Wien und Warschau zur Zeit der Wiener Klassiker*. *Studien zur Musikwissenschaft*, Bd 25, Graz-Wien-Köln 1962, Nadb.

Gajdus Wojciech ks., Nr 20998 opowiada, Kraków 1962 „Znak” ss. 304.

Gołąb Kazimierz, *Biskup Filip z Fermo i jego statuty legackie z 1279 r.* *Roczniki Historyczne*, R. 26: 1960, Nadb.

